

KIMYOVIY ZAXARLANISH (BARBITURATLAR)

Xayitboyeva Zulfizarxon Saparbayevna

*Respublika o'rta tibbiyot va farmasevtika xodimlari malakasini oshirish va ularni ixtisoslashtirish
markazi Andijon filiali o'qituvchisi Tel: +998902545349*

Masardinov Xushnodbek Bozorboy o'g'li

*R.T.T.Y.M. Andijon viloyati filiali Paxtaobod tumani tez tibbiy yordam bo'limi navbatchi feldsheri
xushnodbekmasardinov@gmail.com +99894 385 36 25*

Annotatsiya: Maqolada kimyoviy moddalardan zaxarlanish hamda uning oqibatlari, inson organizmiga salbiy oqibatlari, ularda birinchi yordamlar xaqida so'z yuritiladi.

Kalit so'zlar: Kimyoviy zaxarlanish, kimyoviy moddalar, zaharlanish, barbituratlar, kislorodterapiya, uyquchanlik, medani yuvish.

Zaharlanish — zaharli modda organizmga og'iz, me'da-ichak, nafas yo'llari orqali kirganda, teridan so'rilganda, teri ostiga, orasiga, venaga yuborilganda ro'y beradigan kasallik holati. Organizm faoliyatining izdan chiqishi bilan kechadi. Zaharlanishning yuzaga kelishi va kechishi zaharlovchi moddaning organizmga qaysi yo'l bilan kirganligiga, uning miqdori (dozasi), fizik-kimyoviy holati (gaz, eritma, chang va hokazo), shuningdek, organizmning umumiy ahvoli va tashqi muhit omillariga bog'liq. Odamlarda zaharlanishning o'tkir va surunkali xili farq qilinadi. O'tkir zaharlanish tasodifiy va qasddan bo'lishi mumkin, ular zaharli moddaning organizmga bir marta kuchli ta'siri tufayli yuzaga kelib, hayotiy muhim funksiyalarning izdan chiqishi bilan kechadi. Surunkali zaharlanish zaharli moddaning organizmga uzoq vaqt oz-ozdan ta'sir etishi oqibatida ro'y beradi, dorilardan bo'ladigan shuningdek, kasbkorga aloqador zaharlanishlar kuzatiladi. Kundalik xayotda kimyoviy zaxarlanish ham ko'p uchrab turadi.

Kimyoviy zaharlanish. Kimyoviy moddalarning organizmga kirib borishi natijasida yuzaga keladigan og'ir holat. Toksinlar farenks, nafas olish yo'llari, epidermisning yuqori qatlami yoki shilliq pardalar orqali kirishi mumkin. Bu holat dori-darmonlar, tozalash vositalari (tozalash, yuvish, yuvish), kosmetika preparatlari, kimyoviy qurollar yoki fabrikada kimyoviy tarkibdagi bug'larni qabul qilish natijasida yuzaga kelishi mumkin.

Kimyoviy zaharlanish – bu kutilmagan oqibatlarga, shu jumladan o'limga olib kelishi mumkin bo'lgan salbiy alomatlar kombinatsiyasi. Zaharlanish belgilari turli xil intensivlik va klinik ko'rinishda paydo bo'lishi mumkin, barchasi toksin turiga va tanaga kirgan miqdorga bog'liq. Bundan tashqari, ma'lum belgilarning namoyon bo'lishiga har bir organizmning individual xususiyatlari ta'sir qiladi.

Toksinlarning zaif kontsentratsiyasi tanaga tizimli ravishda kirib kelganida yoki qachonki buzilishlarga olib kelishi mumkin. katta dozalarda qabul qilinadi. Bunday zaharli moddalar ham borki, ularning bir tomchisidan keyin ham tuzatib bo'lmaydigan oqibatlarga olib kelishi mumkin.

Kimyoviy zaharlanishda nafaqat moddaning dozasi, balki yoshi ham muhimdir. jabrlanuvchining. Voyaga etgan odamda deyarli hech qanday reaksiyaga olib kelmaydigan zaharning konsentratsiyasi bola uchun halokatli bo'lishi mumkin.

Kimyoviy moddalar organizmga kirganda, birinchi alomatlar darhol yoki bir necha soatdan keyin paydo bo'lishi mumkin.

Asosiy alomatlari:

- Kusish, ko'ngil aynishi va bosh aylanishi;
- Bosh og'rig'i va gallyutsinatsiyalar;
- Oshqozon-ichak traktida, qorin bo'shlig'ida og'riq;
- Taxikardiya, yurak urishi yoki yurakning to'liq ushlanishi;
- Ko'z qorachig'ining reaksiyasi (kengayish yoki qisqarish);
- Terining rangi va holatining o'zgarishi (siyanoz, qizarish, sarg'ishlik);
- Qon ketishi;
- Nafas olish tizimining buzilishi (yo'tal, nafas qisilishi, bo'g'ilish);
- Ko'z yoshining ko'payishi, kon'yunktivit;
- Suvsizlanish va diareya.

Sabablari

Tasodifiy yoki maxsus zaharli moddalarni yutish (masalan, kattalar yoki o'smir o'z joniga qasd qilishga uringanda yoki tasodifiy aloqada – bola chiroyli hidli tozalash vositalarini iste'mol qilganda yoki ichganda);

- Kimyoviy qurollardan foydalanish, ish joyida havoga zaharli moddalarni chiqarish;
- Korxonalar xodimlarining e'tiborsizligi yoki qoidabuzarliklari natijasida kimyoviy birikmalar teriga, shilliq pardalarga yoki nafas yo'llariga tushishi;
- Pestitsidlar, erituvchilar, bo'yoqlar va boshqalardan ehtiyotsiz foydalanish;
- Ba'zi oziq-ovqat mahsulotlari (zaharli qo'ziqorinlar, o'simliklar va hayvonlar, surrogat spirti);
- Dori vositalarining dozasini oshirib yuborish (tasodifiy yoki qasddan).

Barbituratlar — barbitur kislota hosilalari, markaziy nerv sistemasining funksiyasini susaytirib, tirishishga qarshi va narkotik ta'sir etadigan, uxlatadigan dori moddalar. Organizmda o'zgarishi va undan chiqib ketishi xususiyatlariga qarab uzoq va qisqa vaqt ta'sir etadi (uzoq ta'sir etadigan B., asosan, buyraklar orqali chiqib ketadi, qisqa vaqt ta'sir etadigan B., asosan, jigarda parchalanadi). Uyqusizlikning xiliga qarab uzoq ta'sir etadigan (barbital, fenobarbital, barbital-natriy), qolishi mumkin.

Barbituratlar bilan zaxarlanish. Klinikasi

Ichi bosqichda:

1. Lanjlik
2. Garangsirash
3. Uyquchanlik
4. Nafas olish chukurlashgan, sekinlashgan, ritmli.
5. Puls va arterial bosim me'yorda.

2 chi bosqichda: koma xolati, og'riq, tovushga javob yo'q. Ko'z qorachig'i kengaygan, yorug'likka reaksiyasi saqlangan. Nafas yuzaki, yurak tonlari bo'g'i, puls kuchsiz, AB pasaygan, oliguriya.

3 chi bosqichda: chuqur koma xolati.Yordam ko'rsatilmasa o'lim bilan tugaydi.

Birinchi yordam

Me'dani yuvish zond orqali (komatoz xolatda intubatsiyadan keyin yuviladi).

2. 1 chi bosqichda antidot – 0,5% li bemegrid eritmasi 1,0-2,0 ml/yoshiga (10 ml dan ko'p emas) v/i tomchilab yoki sekin oqizib yuboriladi yoki kordiamin 0,1 ml/yoshiga. (yuqoridagi preparatlarni chuqur koma xolida yuborilsa talvasa bo'lishi mumkin)

3.Oksigenoterapiya (kislorod beriladi)

4.Nafas yo'qola boshlasa IVL (sun'iy nafas apparatiga o'tkaziladi).

5.Kuchaytirilgan diurez.

6.Gemosorbsiya,gemodializ (og'ir xollarda).

Xulosa

Xulosa o'rnida shuni aytishim mumkinki, kimyoviy moddalar bilan ishlaganda juda extiyot bo'lib ishlash lozim. Chunki yuqoridagi salbiy xolatlar kelib chiqishi mumkin. Bu esa inson salomatligiga katta xavf tug'diradi. Xattoki o'limiga ham sababchi bo'lishi mumkin. Kimyoviy moddalar bilan ishlashda texnika xavfsizlik qoidalariga qat'iy amal qilishni hamda kimyoviy moddalarni be'etibor qoldirmaslikni tavsiya qilib qolaman.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1.Neotlojniy sostoyaniya u detey. A.D.Petrushina.Moskva. 2002.

2.Rukovodstvo po okazaniyu neotlojnoj meditsinskoy pomoshchi pri ostryx otravleniyax na dogospitalnom etape. S.S.Agzamxodjaev, E.R.Ermanova Tashkent.2007.

3. Rukovodstvo po okazaniyu neotlojnoj pediatrii.

S.S.Agzamxodjaev, E.R.Ermanova Tashkent.2005.

4.Стандарты оказания медитсінської допомоги на догоспітальному етапі. F.G.Nazyrov,S.S.Agzamxodjaev, L.N.Tancheva. Tashkent 2001.

5.Dokazatelnaya meditsina.Klinicheskiy rekomendatsii dlya praktikuyushchix vrachey. «GEOTAR-MED» 2002.

6.Umumiy amaliyot xamshirasi uchun qo'llanma. K.S.Inomov.Toshkent 2003.